

رئیس - در این باب امروز بنا بر آنست که شده و بقیه این مذاکرات باشد برای روز شنبه که مذاکره کرده رای گرفته شود و حالا دستخطی از طرف اعلیحضرت همایونی رسیده باید تراثت شود.

آقا سید حسن تقی زاده - بنده میخواهم عرض کنم که بزودی نباید از این موضوع گذشت و رای داد باید در این باب خیلی مذاکره شود.

رئیس - روز شنبه باز با حضور جناب وزیر مالیه این مسئله مطرح شده و رای گرفته میشود این هم دستخط اعلیحضرت همایونی است که تراثت میشود (دستخط اعلیحضرت همایونی)

مجلس شورای ملی - مشروحه خالصه مجلس معنوی لایحه انجمنهای دار الخلافه را که برای استحضار ما فرستاده بودند بنظر دقت ملاحظه و جالب هر گونه ملاحظت شاهانه و معیت پدرا نه گردید خاصه از اینکه مکتوبات خاطر ما را ملت بخوبی درک کرده و عقیدت اولیه ما را در اتحاد و اتفاق قوای دولت و ملت بوجه احسن استقبال کرده اند جز اینکه یک نکه مهم که خاطر ملت را مشوب و مشتبه ساخته در این موقع لازم میدانیم برمه مکشوف داریم اگر در این مدت بواسطه تغییر و تبدیل اوضاع و احوال سابقه و فقدان اسباب و بعضی جهات خارجی پاره انقلابات ناگوار در حدود و نواحی ملک رخ داده که علاج و جلوگیری بطوری که مقتضی و سزاوار بوده مقدور نگردیده و اثر کلی نبخشیده است نه این بوده است که فقط ملات خاطر از مشاهده یاره اتفاقات غیر مترقبه بوده بلکه برای اطلاع عموم میگوئیم که مالین مملکت را خانه و ابناء آنرا بمنزله فرزندان مهربان خود میدانیم و در حفظ حدود و حقوق آنها تا آنقدری که در قوه داریم خود را مکلف می بینداریم و اگر حرکتی بخلاف انتظار مشاهده نمایم هیچ وقت بدل نگرفته و نمیگیریم هرگز مانع و عایق و ظایفی که خداوند در سلطنت و نگاهداری یک مملکت بما موهبت کرده قرار نمیدهم کیست که آبادی خانه خود را نخواهد و کدام پدر است که ترقی و سعادت فرزندان عزیز خود را آرزو نکند در صورتیکه ملت و مملکت و نفس سلطنت در حکم بدن و اعضاء و جوارح است البته تألم هر یک از افراد ملت موجب تألم و تأثر سلطنت خواهد بود و حالیه که ملت حصول اطمینان قلبی و اتحاد حقیقی ما را منوط بر اثرات تملی و اقدامات فوری در اصلاحات امور مملکتی دانسته اند عاجلا با حضور هیئت وزراء و کلا در اقدام باین مشروع مقدس مذاکرات لازم خواهیم نمود و عقاید قلبیه خود را در اهاده امنیت و نظم مملکت در پیشرفت این مقاصد اظهار خواهیم داشت که نتایج آنرا مجلس شورای ملی بمومو اعلام خواهد کرد از خداوند ترقی و سعادت آتیه دولت و ملت خودمان را مسئلت داریم .

شهر ربیع الثانی ۱۳۲۶

رئیس - خیلی متشکرم از صدور این دستخط و آن شرحی هم که از طرف انجمن ها نوشته شده بود بنا امیدواری میدهم که انشاء الله رشته این اتحاد و اتفاق محکم و مستحکم بماند و امیدواریم که بلبل مرحت کامله هم از طرف اعلیحضرت همایونی در باب استقامت این اتحاد و انتظام امور مملکت حاصل بیاید .

آقامیرزا سید حسن - وزیر داخله بنابود امروز بمجلس بیایند چه شد ؟

رئیس - صبح تلفن کردند که دو ساعت شروب مانده خواهم آمد بعد از ظهر تلفن کردند گسالتی عارض شده و بواسطه کسالت نتوانستم بیایم روز شنبه میآیم و اگر نشد دبیر الملک ره میفرستم توضیح بدهد در باب وکیل آقایان ذاکرین و وعاظ در نظام نامه که چیزی نوشته نشده و گویا سابق در این باب در مجلس مذاکره شده و اعلانی هم از طرف دفتر مجلس در روزنامه شده ولی نمیدانم چه قرار داده اند .

سیدالحکما - جمعی از وعاظ و روضه خوانها سابق آمدند و اظهار کردند همان طور که بسایر طبقات اذن انتصاب وکیل داده شده با هم اذن داده شود این بود که آنوقت مجلس بملاحظه حق انتصاب یک نفر وکیل بآنها داد این مطلب اعلان شد و یک اعلان سابق بر این در روزنامه شد و بعد آمدند گفتند که ما میخواهیم ورقه تعرفه بگیریم مجلس شش نفر نظار معین کرد و بعد نفرم تعرفه داده شد فرار بود که در اینم بیایند انتصاب نمایند دیگر یک سال است که رفته اند و از آنها خبری نرسیده بود تا یکماه و نیم قبل که هر ضیه بکمیسیون عراض نوشته بودند ما هم از دفتر نوشتجات سابقه آنها را هم خواستیم و حاضر است .

رئیس - حالا باید این مسئله تحقیق شود و فعلا لازم بمذاکره نیست روز شنبه هم در باب مواجب عباسقلی خان تلگرافچی میاندوب که در مقدمه ساو جلاخ کشته شده باید مذاکره شود بعضی راپورت ها هم از کمیسیون هار-یده باید قرائت شود و در باب دستور العملها هم جناب وزیر مالیه شریف میآورند که با حضور ایشان مذاکره شود .

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز شنبه پانزدهم

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه را آقامیرزا م ترضی قلیخان قرائت کرد .

نایب رئیس - موضوع مذاکرات همین تبتیم راپورت کمیسیون مالیه است از بابت دستور العملها (در اینموقع شروع بقرائت دفعه دوم راپورت کمیسیون مالیه شد .)

نایب رئیس - بنده هم عقیده خود را در این خصوص نوشته ام و اینکه بعض استحضار خاطر و کلاهی محترم قرائت میشود .

آقا سید حسن تقی زاده - در باب دستور العمل های که روز گذشته هم شرح دادم باید بکدمه عرض نمایم ابتدا که مجلس مقدس تأسیس شد در ضمن یک ترتیبی جدیدی را داشت علاوه از تمام پارلمان های ممالک متدینه تکلیف دیگری هم این مجلس و پارلمان ما داشت و دارد که اسم آن را باید تجدید گذاشت یعنی اداره جدید تأسیس نمایم پس نمایان پارلمان را بیارلمان های دولت بیهصد ساله ممالک مشروطه تأسیس شده قیاس کرد که فقط دولت از پارلمان نظارت و برای خواهد اگر مجلس ما تا ده سال دیگر هم در وزارتخانه نظارت داشته باشد و هیچگونه مصلحتی واقع نشود باز هم نتیجه نخواهد داد چنانکه مکرر گفته شده این

مجلس از راههای عادی نمیتواند داخل کار شود بلکه یک فوه فوق العاده و پنبه آهنینی باید مملکت را اصلاح نماید و مؤسس ادارات بشود بطور که محمد علی پاشا در مصر و ناپلیون در فرانسه کردند و باید فهمید که مراد از اصلاحات چیست آبا همان است که در مصر عین الدوله دولت را دولت میگفتند که هر چه میکردند بکنند و اماها فقط نظارت نمایم نه چنین نیست بلکه اصلاحات این است که ادارات منظم و صحیح دایر و تأسیس نمایم پارسل سکه بودجه اصلاح شد بعد از گفتگوی زیاد فقط یک ساله اصلاح شده و رای گرفته شد و با وزارت مالیه با گفتگوهای زیاد قرار شد که در این باب میزنی علمی بشود آن نشد و هیچکدام از وزیر مالیه ها هم بهیچوجه همت وطن پرستانه ننوده اند نه بودجه را چاپ و منتشر کردند و نه محاسبه را بطور هندسه اقدام نمودند و من بشما آقایان و کلا قول میدهم که اگر همین ترتیب باشد در سال آینده در یک مجبور روزی که در اینجا نشسته باشیم باز گفته خواهد شد که دستور العملها را بیآورند و بگویند سکه باید مثل پارسل تصویب شود در اینصورت هیچوقت ادارات تأسیس نخواهد شد اینکه گفته میشود ما آدم لازم داریم یعنی کسانی که بدون ملاحظه برای این مملکت کار میکنند و دیگر اینکه قولی که در این باب گفته میشود باید از هم جدا و تجزیه شوند و مخلوط بهمدیگر نشود بنده عرض مینمایم که از حقوق اشخاصی که مکتت زیاد دارند و متمول هستند کسر شود و آن هم خیلی کم است منتهی ما باید بانصد قلم داشته باشیم که از هزار تومان بالاتر حقوق دارند در این باب قرار بگذارند باز هم عرض میکنم که رای بنده این است که در این بودجه فقط باید بحقوق اشخاصی دست زد که متمول و مکتت دارند و لوا اینکه در حکومت هم باشند بجهت اینکه آنها آن حکومت را هم معض ارتفاع خان میخواهند که حکومت داشته باشند و در طهران نباشند که کابل شوند .

حاج سید عبدالحسن شهسائی - از وقتیکه ما در مجلس گمان بنده و امثال بنده این بود که حال ملت را ملاحظه نموده و در مقام حفظ حقوق بر آمده از مال و حالشان ملاحظه کنیم یک روزی گفته شد که باید تفاوت عمل از مردم گرفته شود ما خیال کردیم که این تفاوت عمل از برای اصلاح مملکت مصرف خواهد شد بدین واسطه گفتیم عیب ندارد و رای دادیم بگروز دیگر گفتند تفاوت قیمت جنس را بگیرند یعنی تسعیر نکنند همین تصور که برای اصلاح مملکت و بصرف خرابی آن میرسد گفتیم خوب است اگر چه ابتدا ضرر داشت ولی بگمان این که بالآلفش باید حال خودمان خواهد شد باز هم گفتیم عیب ندارد بعد یک وقتی دیدیم که رایرت کمیسیون مالیه رسید که چهار کرور اضافه شده و آنرا جمع بستند و اینهم معلوم است و کلا رایی که دادند ضذانت کردند که موکلین آنها بدینند حالا باید بدانیم که در مقابل آن چهار کرور چه مخارج شده است و پارسل در باب تفاوت عمل چه در نظرند فریاد میکردند که باز همان ظلمه را معمول میدارند ولی گفتیم باز شاید برای اصلاح خرابیهای مملکت باشد اما امسال اگر این تفاوت عمل گرفته

حکوم که از این اصلاح جزئی از اصلاح کلی بازخواهیم ماند بدیهی است که باید این مملکت اصلاح شود و محتاج هم بیول خواهد بود باید ملت بدم در هر صورت اگر احتمال میدارم که فایده حاصل است بنده هم رای میدادم ولی فایده نخواهد داشت و کتابچه ها باید هر چه زودتر بولایات برود.

لسان الحکماء - اگر چه مذاکرات سابق ما را از موضوع فی الجمله خارج کرده ولی وزیر مالیه يك رائی تقدیم مجلس نموده و باید در رد و قبول آن صحبت کرد بنده هم هم عقیده هستم با آقای میرزا ابوالحسن خان که از این اصلاح فایده حاصل نمیشود و هر چه زود تر کتابچه ها فرستاده شود بهتر است و علاوه گرفتن مالیات با آن ترتیبی که آقای تقی زاده گفتند منافات ندارد و ممکن است بعد اصلاح جزئی هم بشود و باید ما برای تنظیم ادارات و رفورم مملکت در این تحصیل نمایم و گمان این است که محل آنرا داریم باید پزراحت و قلاحت خود افزوده کرد و سد ها زیست چنانچه مملکت های دیگر همین طور ما ثروت مملکت خود را زیاد کرده اند و سعادت تحصیل نموده اند .

حسام الاسلام - نصف عمرت در پریشانی گذشت نصف دیگر در پشیمانی گذشت اینک این لایحه اینجا آمده برای این است که رای گرفته شود والا اگر بخواهد هیئت يك خانه را بدون اینکه کوچک شود در هیئت يك تخم مرغ قرار دهند بدون اینکه بزرگ شود غیر ممکن است یا باید اول بوده های وزارت خانها را معلوم کنند بعد دستور العملها را اصلاح کنند یا باید دستور العمل را اول اصلاح کنند بعد بودجه وزارت خانها را بهر حال باید این مسئله را معلوم کرد .

ساعداالوزاره - اولاً از مطالب خیلی دور افتادیم اینکه مسئله فضیلت گفته شد بدیهی است که بمصداق (ان اگر مکرم عندالله اتقیکم) هیچ فضیلت بی جهت نخواهد بود و هیچ کس موجب بدون خدمت نباید داد اما در باب این لایحه که تقدیم شده باید رای گرفته شود و این مذاکرات که اینجا میشود تماماً حق وزیر مالیه است مجلس باید هر چه زودتر بودجه وزارتخانه ها را اصلاح نموده و در باب حقوق زیادی هم که بشیر استحقاق داده میشود چنانچه گویا اکثر باین رای هستند رای داده شده و بکمسیون داده شود که اصلاح نمایند آن وقت وزیر مالیه از روی آن ترتیب جمع و خرج را خواهد داد تا باید هر چه زودتر بتوانیم بودجه وزارتخانه ها را تصویب نموده و در دستور العملها هم هر گاه اصلاحی لازم است بنمایم ورد کنیم و نباید در جزئیات داخل شویم.

آقا شیخ حسین - بدیهی است که این مملکت ادارات منظم می خواهد ولی بعضی از عقلا در این مجلس ما هستند که میگفتند بکلی باید دور تمام این بودجه را قلم گرفت و مارجب از روی خدمت به مردم داده شود و بعضی مستعین هم بقدر قوت لایحوت داده شود ولی معذراً آن طور نکردند و یا رسال حقوق اشخاصی را که هشتاد هزار تومان بودید و از ده هزار تومان رسانیدند حالا اگر بخواهید بالره قطع نمایند اگر چه میگویند اینطور اشخاص دوست نفر هستند ولی دوست نفری هستند که باعث اختلال خواهند شد پس عقیده بنده این است که کتابچه ها زودتر برود و از حالا که دو ماه از سال گذشته است

کمسیون مالیه مشغول اصلاح آن شود و جزه جزه آنرا بمجلس داده که مجلس تمام جزئیات آنرا دانسته و رای بدهد که از برای اول سال آتی حاضر باشد این است رای بنده در باب دستور العملها که عرض کردم.

آقا سید حسین - آن را بورت کمسیون مالیه ای این بود که بودجه مملکت مثل سال گذشته باشد با اینکه جرح و تعدیل خود و دیگر بودجه وزارتخانه ها است که باید معلوم شود وزارتخانه ها دایر بشود یا باید بطور سابق بی ترتیب باشد اگر وزارتخانه لازم است که باید بودجه آن صحیح و تصویب شده و مواج کافی با جزا داده شود و مشغول خدمت باشند و این اجزاء که فعلاً در وزارت خانها هستند منتظرند که بودجه از مجلس بگذرد و اگر بودجه وزارت خانها صحیحاً تصویب نشود این اجزائی هم که فعلاً هستند خواهند رفت بمقصود این است که باید در این دو مسئله رای گرفته شود.

بحر العلوم کرمانی - این کتابچه ما هر چه زودتر بولایات برود بهتر است و اگر بنا باشد اصلاح شود و هر چه ما تعجیل بکنیم برای امسال نخواهد رسید و باخر سال خواهد ماند و مالیات بزمن میداند فقط چیزی که بنظر بنده میرسد این است که بنویسند بانتهای ولایتی که رسیدگی نمایند که تفاوت عمل حیف و میل نشود و البته صحیح خواهد بود و بودجه وزارت خانها هم لازم است که مرتب شود و بآنها حقوق صحیح داده شود و هر گاه بعد از رسیدگی کسر محل باشد آنوقت باید فکر محل برای آن بنمایند در هر حال باید کتابچه ما زودتر بولایات برود.

اسدالله میرزا - بنده اول مقدمتاً عرض میکنم که بنده در دیدو مذاکرات پریروز گفتیم که باید رعایت حال ارباب حقوق بشود گویا بعضی خیال کردند که بنده خودم حقوق دارم لهذا عرض میکنم که در تمام بودجه نگاه کنید بنده يك دینار حقوق ندارم اما در تنظیمات مملکت بدیهی است که از اهم امورات است ولی باید مخارج وزارت خانه ها معلوم شود وقتی که معلوم شد آنوقت واضح خواهد شد که باین تنظیمات کامل حاصل نخواهد شد و این معلی که برای این مخارج از کسر حقوق ارباب حقوق قرار داده اند يك چیز موهومی است زیرا که ارباب حقوق آنها که استحقاق دارند باید لایحه داده شود و يك عده هم که ممکن است آنها را داخل وزارت خانه ها کرده و مستخدم باشند و این وجهی که میگیرند از باب مواجب آنها محسوب شود پس میدانند يك عده که متولین هستند آنها هم بر فرض صدیادوست هزار تومان باشد این اشخاص هم که این پول را میگیرند باز خرج میکنند هر کدام ده بیست نفر بستگان خود را نگاهداری مینمایند و پس از اینکه این صلاح شد آیا به بیستم فی الجمله تفاوت کفایت مخارج وزارت خانها را مینمایند یا غیر البته کفایت نخواهد کرد پس باز ما محتاج هستیم که اجزای دیگر اصلاح مالیه را بنمایم و امروزه بهترین راه ما عقیده بنده این است که يك مالیات غیر مستقیم بلا کین بسته شود و البته آن ها خواهند داد و انشاء الله از مسیری علمی هم فایده ما خیلی افزوده خواهد شد این بودجه های وزارت خانه ها لایق ششمه طول خواهد کشید که اصلاح

شده و بمجلس آمده تصویب شود تا آنوقت اگر کتابچه های دستور العمل بماند اشخاصی که بصیر با امور مالیه این مملکت هستند بدانند که آنوقت وصول مالیات بدهد تمویق میافتد پس عقیده خود را عرض میکنم و از عقیده خود رجوع نکرده چنانچه مشاهده میشود از بعضیها که رای خود را تغییر داده اند و عقیده بنده این است که کتابچه های دستور العمل بهمان ترتیب که وزیر مالیه رای داده و تصویب نموده خیلی زود بولایت فرستاده شود و بعد فوراً باید مشغول اصلاح بود چه وزارتخانه ها بشویم و راهی برای ازدیاد ثروت پیدا کنیم یا بهمان ترتیب آقای آقا میرزا مرتضی قلیخان گفته در جمع اصلاحی شده و مالیات عاجلاً بطور عسر گرفته شود .

امان الله میرزا - این ترتیب ما مثل شخصی است که بخواهد يك خانه بسازد فوراً بی بکند فوراً بنا کند که فوراً تمام شود و این ترتیب غیر ممکن است بنده عقیده ام این است که باید بتدریج پیشرفت اول باید این مطالب که گفته میشود ترتیب داد و اصلاح کرد بعد از آن بمرم اعلام کرد والا اگر بخواهیم حالا تغییر مالیات بدهیم باین وضع حاله و خرابی نمی شود ولی باید ترتیب را درست بدقت و تأمل مرتب کرد و اما اینکه آقای تقی زاده گفتند که بتولین حقوق داده نشود صحیح است و این اشخاص که متصل اند ما نمیکند که مالا و जानا در همراهی ملت حاضریم این خود يك امتحانی است به بینم اشخاصی که دارای کوروا مکت هستند و بمانند از این حقوق خود در این موقع خیلی تنگ صرف نظر کنند .

آقای حاج امام جمعه - موضوع مذاکره تغییر کرد مطلب این بود که بودجه اصلاح شود یا نه اینکه بودجه وزارتخانه ها باید مرتب شود یا مالیات مستقیم یا غیر مستقیم بگیرند خارج از موضوع است حرف در این است که باید بودجه را دست زد و جرح و تعدیل باید کرد یا نه در اینکه این حقوق بی محل است و غیر مستحق نباید بهر حرفی نیست ولی اشکال در این است که استحقاق را معین کردن نمیشود حال حرف يك کلمه است که آیا مالیات گرفته شود و حقوق بماند برای آخر سال اما چون اغلب مالیات دهندگان همان ارباب حقوق هستند این قدری مشکل خواهد شد و گمان میکنم که اگر بودجه دیر بولایات برود ضررش بیش از نفع خواهد بود حال باید رعایت این نکته را کرد و رای داد .

آقا سید حسن تقی زاده - این که صحبت ما در این باب خیلی طول کشیده برای این است که رعایت قانون نمیشود بیعبارت ساده عرض میکنم وزیر مالیه آن طوری که باید بودجه مملکت را نوشته و بمجلس بفرستند ننورشته اند این کتابچه ها که فرستاده اند يك جزء از بودجه است مراد از بودجه تمام جمع و خرج مملکت است و حالا يك جزء از آن را بکمسیون فرستاده و از آنجا بمجلس آمده آنوقت هم خودش رای میدهد که باید اینطور باشد و حال آنکه باید وزیر مالیه (باید) مجلس را رد نماید ولی خودش بسکس میکند که باید برای مخارج زیاد تعجیل بملت بشود ما هم این را میدانیم اما این امسال نخواهد شد ما باید يك اصلاح کاملی در عمل مالیات بنمایم که بعد از یکسال از اینجا میرویم و حالا خوش

وقت شده ایم که جمع و خرج را مساوی کرده ایم بدیهی است که مملکت هر قدر مالیات دارد مردم میبهندن زیادی که بفت خوران نمیدهند و راه دیگری نداشتیم پس باید بودجه از تمام این کتابچه ها که حالا پانزده عدد است و هشت عدد هم افزوده خواهد شد ترتیب دهند و وقتیکه همه آنها به مجلس آمد آنوقت اختیار با آن کسی است که قلم در دست دارد که یا ازین برزند یا ازینساز یا از خرج کسر شود یا از جمع مراد از اظهار بنده این بود حال این کتابچه ها آمده است نمیشود رای داد زیرا که یک جزء از بودجه است و باید اصلاح شود و از حقوق متمولین که میتوانند امر معاش خود را بگذرانند باید کسر شود و این هم که گفته شد کم است بر حسب توضیحیکه آقای میرزا مرتضی قلیخان دادند باز بنده عرض میکنم زیاد است و باید از آنها کسر شود و اینکه گفته میشود طول میکشد و زیر مالیه گفته من در سه روز میتوانم صورت اسامی اشخاصی را که از هزار تومان بیلاا موجب وظیفه دارند بدیم در این صورت اصلاح این کار بیش از ده پانزده روز طول نخواهد کشید و اینکه گفته شد که این اشخاص دوپست نفر هستند ولی اسباب اختلال میشوند و بیست و دو روز جمعت را متزلزل مینمایند مکرر گفته ام مادامیکه اشخاصی که پشت و پناه ما هستند کمتر از اشخاصی باشند که برضما هستند نشتن ما در اینجا فایده نخواهد داشت و حال آنکه نوزده کرور جمعیت ما را اینجا فرستاده اند که حفظ حقوق آنها را بنمایم و ننگ داریم مال آنها را مفت بغورند و دیگر اینکه خوب است قانونی برای تفتیش گذاشته شود که غایب و متوفی و بعضی حقوق که ظاهر ا اسم دارد در رسم ندارد و در باطن مال مستوفی یادیگری است هر کس چیزی پیدا کرد مثلا نلت یا فلان مبلغ آن مال آن مفتش باشد.

احسن الدوله - از یارسان تاحال در اینجا سعبت مالیه است و تا کنون نتیجه از آن حاصل نشده و این صحنهها دلیل بر عجز ماست پارسل به ادایک سال کمیسیون مالیه بودجه را آورد بمجلس و حسن خدمت بخرج دادند که شش کرور اضافه کردیم جمع خرج مساوی شد معلوم شد که شش کرور کسر است و باز اضافه و باز همان که بود هست پس یکدفعه این کتابچه ها را بسوزانید آسوده کنید این اشخاص که حقوق میبرند مگر همین ها نیستند که در ادارات دولتی هستند آیا در این یکساله چه شد جز اینکه در این یکساله پدر مردم درآمد این همه خرابی و قتل و هارت که شده چه نتیجه حاصل شد.

آقا سید محمد جعفر - بنده در خصوص بودجه و دستورالعملها حرفی ندارم آنچه لازم بود گفته شد و عقیده خود را هم سابقا گفتم اما در باب اینکه مستوفی ها با سامی و عناوین مختلفه حقوق میبرند باید تفتیش کرد بنده عرض میکنم که این مسئله اختصاص با آنها ندارد و تنها برای آنها نباید مفتش گذاشت بلکه در نظام پیش از اینها دزدیت چنانچه در شهر از خود اطلاع دارم که یکدفعه سواریت که حقوق آنها گرفته میشود و هیچ رسمشان نیست فقط با سام آن حقوق گرفته و خورده میشود پس باید تفتیش در نظام هم باشد که اینطور حیف و میل نشود.

نایب رئیس - در این خصوص امروز مذاکره

خیلی شده است باشد برای روز دیگر که باز مطرح شده مذاکره شود و نتیجه بعمل بیاید.

آقای میرزا ابوالحسن خان - بنده در مقابل فرمایش جناب نایب رئیس عرضی نمیکنم ولی عرض میکنم که هر گاه مطلبی مطرح شد مقداری مذاکره گردید. نباید و کلا بگذرانند بروند خصوص مسئله بودجه امر مهمی است که مخصوص پارلمان است مذاکرات لازم دارد ما نباید بدوساعت وقت فغانهت کنیم باید مذاکره کنیم و لواشکه شش ساعت طول بکشد.

نایب رئیس - چون فعلا همه کافی نیست و مطالب دیگر هم هست که باید عنوان شود باشد برای روز دیگر اینهم رایورتنی است از کمیسیون عدلیه که باید قرائت شود قرائت شد و مشمر بود بر انتخاب اعضاء رتبه از این فرار.

(آقا شیخ محمد علی رئیس - دکتر ولی الله خان نایب رئیس - آقا شیخ ابراهیم منشی و با جمعی از حاضرین که از علماء و کلاه بودند هفت ماده از قانون عدلیه قرائت و تنقیح شد و عقیده اعضاء کمیسیون این است که اولاً باید اعضاء در سراسر حاضر شوند و ثانیاً باید هیئتی از حجج اسلام و علماء دارالافتلا در وقت قرائت و تنقیح حضور داشته باشند و الا پیشرفتی نخواهد کرد.

آقا سید محمد جعفر - مقصود این است که اگر باید قانون عدلیه زودتر بگذرد لازم است که آقایان و حجج اسلام حضور بهم رسانند.

آقای حاج امام جمعه - آنقدر که در مالیه صحبت شد که مردم محتاج با اصلاح آن هستند گمان این است که بهمان اندازه بلکه بیشتر محتاج بنظم و ترتیب عدلیه میباشد و از قراریکه شنیده ام ترتیب عدلیه امروزه خیلی حراب و حقوق مردم ضایع میشود و چیزیکه لازم است باید از این مجلس بگذرد قوانین عدلیه است و این مسئله را همه میدانند که باید این قوانین بطوری از مجلس بگذرد که مخالفات با شرح نداشته باشد این ملاحظه فرار شد که همه از علمای و کلاکه یکی از آنها هم بنده بودم در کمیسیون حاضر شوندم که تدقیق نظر در قوانین عدلیه نماینده بنده بر حسب وظیفه شرمی خودم با این کسالت و نفاهتی که دادم و مشغول مجالسه مست حاضر شدم و حاضر هم خواهم شد اگر چه دوازده ساعت هم طول بکشد مادامیکه زنده هستم میتوانم چون وظیفه خود میدانم که حاضر شوم من آن روز که بکمیسیون وارد شدم شرط کردم که تا شش نفر از حجج اسلام دارالافتلا در کمیسیون حاضر نشوند بنده تکلیف شرمی و عرفی خود را نمیدانم که حاضر شوم حالا هم باز میگویم که تا شش نفر از حجج اسلام در کمیسیون نیایند بنده خودم را ملزم بعاضر شدن نمیدانم و هر روز بکنفر بیاید در اینجا مراغایب قلم بدهد بنده گوش نمیکنم و از حالا گفتم که تکلیف دیانت خود را در این میدانم که باید نفر از حجج اسلام در کمیسیون حاضر باشند.

نایب رئیس - رای کمیسیون هم که همین است پس خوب است که اسامی این شش نفر را خود کمیسیون همین کند تا این که اطلاع داده شده حاضر شوند.

آقا سید محمد جعفر - کمیسیون آن ۶ نفر را معین کرده است.

نایب رئیس - پس همان اطلاع داده میشود که تشریف بیاورند

مجلس وقت غروب ختم شد

مذاکرات روز شنبه ۱۸ ربیع الآخر دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۵ را آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند.

(اسامی غائبین روز شنبه موافق شرح ذیل قرائت شد)

(حاج امین الضرب) (آقا میرزا محمود صهانی) (حاج حسین علی)

وکیل التجار - این تلگرافی است که در روزنامه ندای وطن درج شده و راجع با اساس نظام ما است و خیلی عجیب است که تاکنون در مجلس مقدس قرائت و مطرح مذاکره نشده است.

نایب رئیس - بلی خوبست این مسئله را بدو آ بهیشت رتبه ارائه داده بعد مطرح گفتگو بشود و حالا قبل از شروع بمذاکرات معینه در روز شنبه فعلا لایحه از انجمن ها رسیده در باب مدرسه فلاحه قرائت میشود.

(لایحه مزبوره قرائت شد قریب بمضمون ذیل)

عموم انجمن های دارالافتلا عصر روز پنجشنبه ۱۴ در انجمن فلاحه حاضر شده در باب فلاحه مذاکره شد و معلوم گردید که توفیق فلاحه ما خیلی است لهذا حضور و کلاهی محترم اظهار میدارند که مملکت ایران مملکتی است فلاحتی و فلاحه آن از سایر علوم اهمیتش زیادتر است و امروزه ایران چندان صناعت لازم ندارد چون وجود مدرسه فلاحه بجهت ما نهایت لزوم را دارد خوب است که وزیر فلاحه خصوصی فرار داده شود که مدرسه فلاحتی تشکیل نموده و معلم های عالم صحیح برای این عمل می آوردند ولی بدبختانه شنیدیم که و کلاهی محترم انکار مدرسه فلاحه را نموده گفتند جزو مدرسه دارالفنون بشود آیا این اهمیت که امروزه فلاحه در ایران دارد و در واقع حیات مملکت منوط باین میباشد باین حال انصاف است که مدرسه مزبوره را معوم و جزو مدرسه دارالفنون نمود

امضاء عده از انجمن ها

حاجی سید نصر الله - سابق بر این هم در در این باب مذاکره شد و اگر درهای مدرسه هم لایحه در این باب نوشته و طبع کرده بودند و خیلی خوب بود بعقیده بنده بشتن این مدرسه خلاف انصاف است خوب است که این مدرسه نیز باشد ولی وزیر علوم باید نظارت داشت باشد.

آقای میرزا محمود - ابداً مدرسه فلاحه موقوف نشده بنده همسایه این مدرسه هستم عرض مینمایم در این که مدرسه فلاحه برای این مملکت نهایتاً و برادارد در حق نیست ولی در حقیقت این مدرسه فعلا مدرسه فلاحه نیست اما این مدرسه را آنوقت مدرسه فلاحه میدانیم که اطفال رعایا و کدها باین در آنجا تحصیل نمایند این شاگردانیکه فعلا هستند که اکثر از آنها زبان و هندسه و غیره خوانده فلاحه نمیشوایند مگر معدودی که از درس فلاحه میخوانند پس این مدرسه لازم است و باید باشد اما بر ترتیب صحیح که تحصیل فلاحه بشود البته بشتن این مدرسه فلاحه خلاف انصاف است و باید در تحت نظارت وزیر علوم باشد.

ساعدا لوزار - ما مذاکرات آن روز مجلس چنین ملازمه معلوم و مستفاد نمی شد بکندرسه که مدتی در او